

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Державотворчі процеси в слов'янських країнах в ХХ столітті

Освітня програма «Середня освіта. Історія»
(другий освітньо-науковий) рівень)

Спеціальність «Середня освіта. Історія»
Галузь знань Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
історії України і методики викладання історії
Протокол № 1
від 31 серпня 2022 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Державотворчі процеси в слов'янських країнах в XX столітті
Викладач (-і)	доктор історичних наук, професор Пилипів Ігор Васильович
Контактний телефон викладача	0673423136 (Viber)
Е-mail викладача	igor.pylypiv@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	денна, очна та дистанційна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Згідно розкладу.
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальний курс ставить мету ознайомити магістрів з державотворчими процесами в слов'янських країнах у XX столітті. Важливе значення мають історичні події, явища та факти, які наводяться в комплексі з позиціями, котрі поділяються більшістю сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників; про участь слов'янських країн у Першій світовій війні; особливостей економічного і суспільно-політичного розвитку слов'янських країн у міжвоєнний період; характерних рис державотворчих процесів в Польщі, Чехословаччині, Болгарії, Королівства Сербів, Хорватів і Словенців (СХС) (Югославії); проблем участі слов'янських народів в антифашистських рухах в період Другої світової війни; шляхів становлення в слов'янських країнах комуністичних тоталітарних режимів та показ їх суперечливого, недемократичного характеру; процесу ліквідації авторитарної та тоталітарної структури влади в слов'янських країнах у кінці XX ст. й розгляд актуальних</p>	

проблем становлення і розвитку їх державності при кінці ХХ – на початку ХХІ ст.; основних проблеми розвитку слов'янських країн на сучасному етапі.

Програма побудована за проблемно-хронологічним принципом, використовуючи різноманітні наукові методи та міждисциплінарні знання.

3. Мета й цілі курсу

Мета викладання навчальної дисципліни передбачає формування теоретичних знань і практичних навиків з дослідження державотворчих процесів в слов'янських країнах в ХХ столітті. Розкриваючи термін державотворення (англ. *State-building*), який ввів у науковий обіг у 1975 році американський соціолог Чарльз Тіллі стосовно історії Західної Європи, проаналізувати його особливості, який включає культурні, політичні, міфологічні, релігійні та ін. чинники. На прикладі конкретних країн показати особливості державотворчих процесів в окремих країнах, їх закономірності та роль випадковості в історії. Не в кожній державі поняття «державотворення» має ті значення і роль, які вони мають в Україні на нормативно-правовому та науковому рівнях.

На основі широкого спектру джерел, теоретичних здобутків сучасної історіографії здійснити комплексне вивчення причино-наслідкових зв'язків, які впливали на формування національної самосвідомості окремих народів та боротьбу за відновлення національних державних утворень, які їх втратили. Особливістю цих процесів є те, що у кожного народу та нації були специфічні умови існування та співжиття з іншими націями. Науковий аналіз цих особливостей повинен пояснити причини формування національної нетерпимості до інших націй, що часто приводило до військових конфліктів та міжнародної ворожнечі.

Ці знання сприятимуть поглибленню світогляду магістрів; формування комплексного історичного та політологічного аналізу історичних подій, розширення їх світобачення, зміст якого творить суттєвий вплив на ефективність їх професійної діяльності та самореалізацію як істориків.

Предмет курсу спрямований на збагачення і розширення гуманітарної підготовки студентів, формування творчої активності майбутніх фахівців. Ця навчальна дисципліна дає уявлення про етапи історичного розвитку слов'янських країн Центрально-Східної та Південної Європи, забезпечує розуміння системного зв'язку всіх складових всесвітньої історії, історії України, політології, міжнародних відносин, соціології.

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування наукового підходу в аналізі причино-наслідкових зв'язків та особливостей боротьби кожної окремої слов'янської нації за право мати свою державу в такому вигляді, який історично сформувався у них протягом століть.

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування наукового підходу в аналізі причино-наслідкових зв'язків, та різноманітних факторів, які сприяли формування національного розвитку народів та боротьби за відновлення чи створення самостійних державних утворень.

У результаті вивчення дисципліни магістри повинні:

знати:

- основні наукові теорії провідних вітчизняних та зарубіжних дослідників особливостей розвитку слов'янських країн ХХ століття.
- сучасний стан наукового опрацювання європейської проблематики та історії державотворчих процесів слов'янських народів в ХХ – початку ХХІ століть.
- систематизувати і класифікувати джерельну базу, проаналізувати основні концептуально-теоретичні засади та базовий поняттєво-категорійний інструментарій
- знати та розуміти фактологічний матеріал з історії державного будівництва слов'янських країн в новітній час.

вміти:

- критично осмислювати, узагальнювати та систематизувати фактографічний, історичний, політологічний та соціологічний матеріал з історії з історії державотворчих процесів слов'янських народів новітнього періоду.
- розуміти причино-наслідкові зв'язки, які сприяли розвитку державно будівництва
- отримувати, аналізувати та систематизувати інформацію з основних питань програмного матеріалу навчальної дисципліни із різних джерел (наукові дослідження, підручники, навчальні посібники, статті у періодичних виданнях, матеріали інтернет-ресурсів); використовувати набуті знання та вміння з історії слов'янських народів новітнього періоду для формування відповідних знань та вмінь.
- окреслити основні напрями, динаміку та еволюцію суспільно-політичних процесів в слов'янських країнах Європи в ХХ столітті.
- аналізувати причини та наслідки зміни політичних орієнтацій суспільств в цих країнах під впливом різноманітних воєнних, політичних, економічних та психологічних факторів

4. Результати навчання (компетентності)

Інтегральна компетентність – на основі засвоєних знань, умінь і навичок із дисципліни “Історія Центрально-Східної Європи новітнього часу” здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в навчальних закладах середньої освіти та у процесі навчання за спеціальністю, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов (C1).

Комунікативна – здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською – державною мовою; користуватися вербальними і невербальними засобами передачі історичної інформації (усна відповідь, реферат, есе, доповідь на науково-звітній конференції ін.) (C2, C16).

Лінгвістична – здатність володіти іноземною мовою для пошуку і опрацювання іншомовних історичних праць і джерел (C3).

Інформаційно-цифрова компетентність – здатність до впевненого, а водночас критичного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для пошуку, обробки, аналізу, верифікації інформації із новітньої історії Центрально-Східної Європи (C4).

Соціальна і громадянська компетентність – здатність до міжособистісної взаємодії, вміння працювати в колективі й ефективно співпрацювати з учасниками навчального процесу; уміння попереджати і розв’язувати конфлікти, досягати компромісів; діяти громадянсько і соціально відповідально і свідомо та з почуттям поваги до оточуючих, усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми (C6).

Навчання вчитись – здатність вчитися і спільно, і автономно, здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного) під час самостійної роботи із дисципліни, підготовки проблемних питань, проектів, самостійне набуття нових компетентностей, а також здатність виявляти і творчо підходити до вирішення проблем, ухвалювати обґрунтовані рішення, генерувати нові ідеї, під час захисту проектів, прес-конференції, захисту проблемних питань брати відповідальність і виявляти ініціативу, визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов’язки, вибудовувати свою навчальну траєкторію, оцінювати прогрес і результати навчання (C7).

Загальнокультурна компетентність (C8) – це здатність аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення науки і культури народів Центрально-Східної Європи у першій половині ХХ ст., орієнтуватися в культурному та духовному контекстах державницьких ідеологій східноєвропейських суспільств; цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність в світі (C8).

Екологічна компетентність і здоровий спосіб життя – це здатність на основі вивченого матеріалу (вплив кліматичних змін на розвиток сільсько-господарства, міграції великих груп населення, міжетнічні конфлікти, посилення соціальних протиріч; проблеми індустріального розвитку, що завдав у ХХ ст. особливої шкоди довкіллю) усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров’я людини, прагнення до його збереження; здатність до здійснення професійної діяльності згідно з вимогами охорони праці й техніки безпеки; здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя (залежність тривалості життя і здоров’я людини від способу життя, харчування, санітарних умов, вакцинації) На прикладі Першої та Другої світових

воєн XX століття показати, що війни несуть загрозу існування не тільки для екології, а і для усього людства (C9).

Фахові (предметні) компетентності:

Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання з історії Центрально-Східної Європи новітнього часу, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування цілісної історичної картини Європи, необхідних для роботи в навчальних закладах середньої освіти (C10).

Здатність усвідомлювати та інтерпретувати вивчений матеріал з історії світових воєн першої половини XX століття для країн Центрально-Східної Європи у новітній час, формувати й науково аргументувати власну позицію, брати активну участь у дискусіях (C11).

Розуміти і застосовувати внутрі і міжпредметні зв'язки, мати синтетичне мислення (C12).

Здатність усвідомлювати та інтерпретувати вивчене, формувати й науково аргументувати власну позицію, брати активну участь у дискусіях (C6, C7, C11).

Здатність застосовувати знання, уміння і навички для розробки навчально-методичного забезпечення дисципліни, зокрема логічно-структурних схем ін. (C13).

Здатність володіти термінологією і науковою періодизацією (C15).

Здатність користуватися вербальними і невербальними засобами передачі історичної інформації (зокрема, презентаціями, картами, таблицями ін.) (C16).

Наявність системи знань основних теорій та концепцій сучасної історіографії, основних джерел із дисципліни, вміння їх критично аналізувати, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості (C17).

Здатність порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб, соціальних груп (C18).

Здатність до усвідомлення призначення професійної діяльності вчителя історії і суспільствознавчих предметів (зокрема, на прикладі ролі ідеології у процесах державотворення у Центрально-Східній Європі у XX – XXI ст., впливу на них тоталітарних режимів та ін.), важливості збагачення професійних якостей відповідно до нових суспільно-політичних реалій (оцифрування і виставлення у відкритому доступі національними бібліотеками Австрії, Білорусі, Болгарії, Македонії, Польщі, Росії, Румунії, Словаччини, Словенії, Чехії, Хорватії періодики, наукових досліджень першої половини XX ст., творів відомих громадських, політичних та культурних діячів); усвідомлення необхідності подальшого навчання (C21).

Здатність на основі вивченого матеріалу (зокрема, про процеси формування та діяльності політичних партій, боротьбу за розширення ролі демократичних і парламентських інституцій, дисидентський рух), ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки (C22).

Формувати економічну грамотність і підприємливість на основі вивчення економічних питань історії Центрально-Східної Європи у новітній час. (C23).

Здатність на основі вивчення історії Центрально-Східної Європи у новітній час формувати високу історичну й громадянську свідомість, національну гідність та історичну національну пам'ять, здатність використати на практиці здобуті знання із дисципліни з метою проведення громадянсько-патріотичного виховання серед молоді (C24).

Обсяг курсу						
Вид заняття			Загальна кількість годин			
лекції			денна – 16 / заочна – 6			
семінарські заняття / практичні / лабораторні			14 / 4			
самостійна робота			60 / 80			
Ознаки курсу						
Семестр	Спеціальність		Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
1	032 Історія та археологія		2	вибірковий		
Тематика курсу						
Тема, план		Форма	Література	Завданн	Вага	Термін

	заняття		я, год.	оцінки	виконання
<p>Тема 1. Джерела та історіографія державного будівництва в слов'янських країнах в ХХ столітті</p> <p>Сучасна українська історіографія. Історіографія країн ЦСЄ про вплив світових воєн на їхній політичний та суспільно-економічний розвиток. Архівні матеріали та зібрання документів, виданих в Україні та країнах Центральної та Східної Європи про державотворчі процеси політику урядів цих . Матеріали архівів, виданих у цих країнах після розпаду комуністичної системи на рубежі ХХ- ХХІ століть.</p>	<p>Лекція (2 год.)</p> <p>Самост. робота (2 год.)</p>	[1-22; 27; 29; 28; 31]	2 год.	4	Згідно розкладу занять
<p>Тема 2. Слов'янська Європа.</p> <p>Слов'янські країни Східної, Західної та Південної Європи на початку ХХ століття. Загострення суспільної кризи в країнах Центрально-Східної Європи. (<u>Білорусь</u>, Україна, Росія, <u>Болгарія</u>, <u>Боснія і Герцеговина</u>, <u>Північна Македонія</u>, <u>Сербія</u>, <u>Словенія</u>, <u>Хорватія</u>, <u>Чорногорія</u>, <u>Польща</u>, <u>Чехія</u>, <u>Словаччина</u>.</p> <p>Слов'янське населення інших європейських країнах: (<u>лужичани в Німеччині</u> , <u>липовани у Румунії</u>, <u>словенці і хорвати в північно-східній Італії</u> і південній <u>Австрії</u>, а також значна слов'янська діаспора в Західній Європі</p>	<p>Лекція (2 год.)</p> <p>Самост. робота (2 год.)</p>	[1; 3; 4; 8; 13; 17; 18; 23; 24; 25; 30]	2 год.		Згідно розкладу занять
<p>Тема 3. Країни Балканського півострова напередодні та в роки Першої світової війни.</p> <p>Балканські війни та їх наслідки для країн Балканського півострова. Становлення нових держав на Балканах. Боснія та Герцоговина.</p>	<p>семінарське заняття (2 год.)</p> <p>Самост. робота (2 год.)</p>	[2; 4; 8; 10; 15; 16; 18; 19;24;26; 29; 29]	2 год.	5	Згідно розкладу занять

Македонія. Греція. Албанія. Румунія.					
<p>Тема 4. Слов'янські країни Центральної та Східної Європи у роки Першої світової війни</p> <p>Політичні орієнтації державної влади в країнах ЦСЄ. Хід військових дій. Зміни в суспільно-політичних поглядах політичних еліт. Соціальні потрясіння. Хід військових дій.</p> <p>Особливості політичного розвитку окремих країн ЦСЄ.</p>	<p>семінарське заняття (2 год.)</p> <p>Самост. робота (2 год.)</p>	[2; 4; 8; 15; 16; 18; 19; 24; 29; 29; 33; 34; 36; 39; 40; 42]	2 год.		[2; 4; 8; 15; 16; 18; 19; 24; 29; 29]
<p>Тема 5. Державотворчі процеси в слов'янських країнах Європи роки в Першій світової війни та міжвоєнний період</p> <p>1. Країни Центрально-Східної Європи у роки Першої світової війни.</p> <p>2. Підсумки Першої світової війни та їх вплив на країни ЦСЄ.</p> <p>3. Ідеї державотворення в Польщі у роки першої світової війни.</p> <p>4. Особливості внутрішньої та зовнішньої політики урядів Другої Речі Посполитої. Національна політика польської влади в Галичині.</p> <p>5. Державотворчі процеси в Чехословаччині у міжвоєнні роки. Становище національних меншин та населення Закарпаття.</p> <p>6. Революційні процеси в Угорщині та їх вплив на формування державотворчих орієнтирів слов'янського населення Закарпаття.</p> <p>8. Болгарія в роки Першої світової та міжвоєнні роки.</p> <p>9. Югославія роки Першої світової та міжвоєнні роки.</p>	<p>семінарське заняття (2 год.)</p> <p>Самост. робота (2 год.)</p> <p>Самост. робота (2 год.)</p>	[1; 3; 4; 8; 13; 17; 18; 23; 24; 25; 30, 4; 8; 15; 16; 18; 19; 24; 29; 33; 34; 36; 39; 40; 42]			
<p>Тема 6. Питання державотворення в Хорватії. Словенські землі в роки Першої світової війни</p> <p>Політичні орієнтації хорватських і словенських партій. Антивоєнні</p>	Самост. робота (2 год.)	[1; 3; 4; 8; 13; 17; 18; 23; 24; 25; 30]			

<p>рухи. Хорватська і словенська політична еміграція. Зростання антиавстрійських настроїв. Югослов'янський комітет. Корфська декларація. Становище Боснії і Герцеговини</p>					
<p>Тема 7. Республіка Білорусь <u>Білоруська Народна Республіка (БНР)</u> <u>Білоруська Радянська Соціалістична Республіка (БРСР).</u> Втрата політичної незалежності. Комуністичний режим. Політична система та устрій Проголошення незалежності Білорусії 27 липня 1990. Союзний договір з Росією 2000р. Обмеження державного суверенітету. Президентство Лукашенка</p>	<p>Лекція (2 год.) Самост. робота (4 год.)</p>	<p>[2; 4; 8; 15; 16; 18; 19; 24; 29; 29; 33; 34; 36; 39; 40; 42]</p>	<p>2 год.</p>	<p>5</p>	<p>Згідно розкладу занять</p>
<p>Тема 8. Республіка Болгарія Третя болгарська держава та її політичний устрій Балканські війни та їх значення для Болгарії. Болгарія в умовах післявоєнної кризи. Боротьба за владу. Уряд БЗНС і його реформи. Участь Болгарії у війні. Антивоєнні настрої і соціальна боротьба. Капітуляція Болгарії і зміна владних структур. Македонське питання в роки війни. Суспільно-політичне становище Греції. Участь у воєнних діях. Греко-турецькі суперечності. Албанія у політиці європейських держав. Соціальні і політичні орієнтації албанців. Державний переворот 1923 р. і вересневе повстання. Соціальні конфлікти і політична боротьба. Державні перевороти 1934-1935 рр. Режим особистої влади Бориса III. Зовнішня політика болгарських урядів. Культурний розвиток. Болгарія в системі координат</p>	<p>Лекція (2 год.) Самост. робота (2 год.)</p>	<p>[1; 2; 3; 9; 16; 19; 20; 21; 22; 23; 30]</p>	<p>2 год.</p>	<p>5</p>	<p>Згідно розкладу занять</p>

<p>СРСР. Особливості політичного розвитку. Проголошення суверенітету у 1991 році та прийняття демократичної конституції. Унітарна демократична парламентська Республіка Болгарія на рубежі ХХІ століття</p>					
<p>Тема № 9. Чеська Республіка</p> <p>Політика держав Антанти стосовно Чехословаччини. Чеські і словацькі землі в роки війни. Поляризація чеських і словацьких політичних сил: два центри еміграції. "Чехословакізм". Чеська мафія. Чехословацька національна рада і Празький національний комітет. Словацька ліга. Клівлендська і Пітсбурзька угоди. Проголошення Чехословацької Республіки. Чехія в роки Другої світової війни. Чехословаччина в 50-80-ті роки. «Празька весна» 1968 року. Оксамитова революція і незалежність 1989 р. Розділ Чехословаччини на Чехію та Словаччину 1993 р. Демократична Чехія на рубежі ХХ-ХХІ століть.</p>	<p>Лекція (1 год.)</p> <p>Самост. робота (2 год.)</p>	<p>[8; 16; 17; 18; 19; 34; 36; 39; 42]</p>	<p>2 год.</p>	<p>5</p>	
<p>Тема № 10. Республіка Польща</p> <p>Формування території і кордонів Польської Республіки. Польсько-українська і польсько-радянська війни. Ризький договір. Парламентська демократія. Соціально-економічні реформи. Фінансування СРСР підривної діяльності проти польської держави та Комуністичних партій Польщі, Західної України та Західної Білорусії. Державний переворот 1926 р., "санацийний" режим. Становище національних меншин. Зовнішня політика Польщі: між Німеччиною і СРСР. Пакт Молотова-Ріббентропа. Агресія СРСР проти Польщі. Польський національно-визвольний рух у роки Другої світової війни. Польща в системі координат СРСР. Третя Польська республіка на</p>	<p>Лекція (2 год.)</p> <p>семінарське заняття (1 год.)</p> <p>Самост. робота (4 год.)</p>	<p>[1; 2; 3; 4; 8; 16; 17; 18; 19; 34; 36; 39; 31; 42]</p>	<p>2 год.</p>	<p>5</p>	

рубежі XX-XXI століть					
<p>Тема № 11. Державотворчі процеси в країнах Центрально-Східної Європи роки в Другої світової війни</p> <p>1. Політичні еліти Польщі в роки Другої світової війни. 2. Чехія в роки Другої світової війни. 3. Особливості державотворчих процесів у Словаччині в роки Другої світової війни. 4. Болгарія в роки Другої світової війни. 5. Експансіоністські плани Угорщини та їх вплив на формування державотворчих орієнтирів. 6. Політичні процеси в Югославії роки Другої світової війни. Окупація і поділ Югославії. Держава Хорватія. 7. Греція в роки Другої світової війни.</p>	<p>семінарське заняття (2 год.)</p> <p>Самост. робота (4 год.)</p>	[8; 15; 16; 18; 19; 24; 29; 29; 33; 34; 36; 39; 40; 42]			
<p>Тема № 12. Сербія і Чорногорія під час війни</p> <p>Окупація Сербії і Чорногорії. Салонікський фронт. Сербська і чорногорська еміграція. Політика Антанти у питанні об'єднаної югослов'янської держави. Звільнення Сербії і Чорногорії. Усунення короля Ніколи. Проголошення Держави Словенців, Хорватів і Сербів. Виникнення Королівства Сербів, Хорватів і Словенців.</p>	Самост. робота (2 год.)	[1; 2; 4; 8; 15; 16; 18; 19; 24; 29; 29; 33; 34; 36; 39; 40; 42; 43]	2 год.	5	
<p>Тема 13. Крах європейських імперій і утворення незалежних держав.</p> <p>Наслідки війни для слов'янських народів Європи. Післявоєнний устрій Європи: проблема кордонів і Версальська система мирних договорів. Поразка українських визвольних змагань та її наслідки. Основні етапи й тенденції світового розвитку. Нові держави Європи: вибір між демократією і тоталітаризмом. Країни Центрально-Східної Європи в міжнародних стосунках: між</p>	Самост. робота (4 год.)	[2; 4; 8; 15; 16; 18; 19; 24; 29; 29; 33; 34; 36; 39; 40; 42]	2 год.		

Німеччиною і СРСР. Назрівання нової світової війни.					
<p>Тема № 14. Народи Югославії у міжвоєнний період Королівство Сербів, Хорватів, Словенців та проблема його кордонів. Державно-політичний устрій. Суспільство Королівства СХС. Соціальна і міжнаціональна боротьба. Хорватський національний рух. Державний переворот 1929 р. і проголошення Королівства Югославія. Ідеологія "югославізму". Сербська домінація. Становище хорватів, словенців, черногорців, македонців. Українці в Югославії. Ідеологічні та політичні впливи СРСР на Королівство Сербів, Хорватів, Словенців. Використання національного питання в ідеологічному впливі на населення Югославії. Зміна зовнішньополітичної орієнтації країни. Сербо-хорватська угода. Політична криза на початку Другої світової війни. Культурне життя народів Югославії.</p>	<p>семинарське заняття (2 год.)</p> <p>Самост. робота (2 год.)</p>	<p>[2; 4; 8; 15; 16; 18; 19; 24; 27; 29; 33; 34; 36; 39; 40; 42; 43]</p>	2 год.	5	
<p>Тема № 15. Польське суспільство в роки Другої світової війни. Ідеї державотворення</p> <p>Польське суспільство в роки війни: соціальні і свідомісні зрушення. Окупаційний режим на польських землях. Польський еміграційний уряд і Рух Опору на окупованих землях. Політика СРСР у польському питанні. Польсько-радянський договір 1941 р. Поляки у СРСР. Розрив відносин СРСР з еміграційним урядом.</p> <p>Польське питання в політиці СРСР в роки Другої світової війни.</p> <p>Окупація Польщі Червоною Армією у вересні 1939 р. Радянський окупаційний режим на колишніх польських землях. Польський еміграційний уряд і Рух Опору на окупованих землях. Політика СРСР у польському</p>	Самост. робота (4 год.)	[2; 4; 14; 15; 24; 25; 28; 29; 30; 31; 33; 34; 36; 39; 40; 42; 43]	4 год.	5	Згідно розкладу занять

<p>питанні. Польсько-радянський договір 1941 р. Поляки у СРСР. Розрив відносин СРСР з еміграційним урядом. Польське питання на міжнародній арені. Варшавське повстання 1944 року та реакція на нього радянського керівництва. Вступ Червоної Армії на територію Польщі і встановлення режиму "народної демократії".</p> <p>Польське питання на міжнародній арені. Варшавське повстання. Вступ Червоної Армії на територію Польщі і встановлення режиму "народної демократії".</p>					
<p>Тема № 16. Чеські землі і Словаччина в роки Другої світової війни Особливості діяльності політичних та державних інститутів</p> <p>Гітлерівська політика в протектораті Богемія і Моравія. Два центри чеської еміграції. Рух Опору. Чеське суспільство часів війни. Політика еміграційного уряду Чехословаччини. Чесько-словацькі стосунки. Словацька держава: устрій і політика. Словацька еміграція. Словацька Національна рада. Національне повстання 1944 р. Утворення Національного фронту чехів і словаків. Визволення Словаччини і Чехії. Празьке повстання 1945 р. Відновлення Чехословацької Республіки.</p> <p>Чеське та словацьке питання в політиці СРСР у роки Другої світової війни.</p> <p>Реакція СРСР на Мюнхенські домовленості 1838 року. Використання чехів у військових діях Червоної Армії. Два центри чеської еміграції. Рух Опору. Чеське суспільство часів війни. Політика еміграційного уряду Чехословаччини. Чесько-словацькі стосунки. Словацька держава: устрій і політика. Словацька еміграція. Словацька Національна рада. Національне</p>	<p>Лекція (2 год.)</p> <p>Самост. робота (4 год.)</p>	<p>[2; 4; 8; 15; 16; 18; 19; 24; 29; 29; 33; 34; 36; 39; 40; 42]</p>	<p>2 год.</p>	<p>5</p>	

повстання 1944 р. Утворення Національного фронту чехів і словаків. Визволення Словаччини і Чехії. Празьке повстання 1945 р. Відновлення Чехословацької Республіки та окупація її радянською армією.					
<p>Тема № 17. Югославія: окупація і розчленування. Боротьба за незалежність</p> <p>Утворення Незалежної Держави Хорватія. Сербо-хорватський конфлікт. Політика Німеччини, Італії, Болгарії та Угорщини на окупованих теренах. "Новий порядок" і ставлення суспільства до нього: національні і політичні аспекти. Югославський еміграційний уряд та його політика. Четники в Русі Опору. Діяльність Компартії Югославії, партизанський рух. Утворення комуністичних органів влади. Югославське питання в політиці держав Антигітлерівської коаліції. Угоди Тіто-Шубашич. Утворення і діяльність Тимчасового уряду. Визволення Югославії.</p>	<p>Лекція (2 год.)</p> <p>Самост. робота (4 год.)</p>	<p>[1; 2; 3; 4; 8; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 18; 19; 24; 29; 29; 31; 33; 34; 36; 39; 40; 42]</p>	4 год.	5	
<p>Тема 18. Післявоєнний устрій світу. Протиборство двох світових систем</p> <p>Зміни в політичному устрої європейських країн у післявоєнні роки. Вплив політичних процесів у СРСР на розвиток країн Центрально-Східної Європи в 1945—1991 рр. Результати Другої світової війни для народів Центрально-Східної Європи.</p>	<p>Лекція (2 год.)</p> <p>Самост. робота (4 год.)</p>	<p>[1; 8; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 18; 19; 24; 29; 29; 33; 34; 36; 39; 40; 42]</p>	4 год.	5	
<p>Тема 19. Незалежні державні утворення в Росії</p> <p>1. Кубанська Народна Республіка, (потім Самостійна Кубанська Народна Республіка з 1 березня 1918—1920) - козацьке державне утворення на Кубані. Проіснувала 1 рік і 9 місяців.</p> <p>2. Далекосхідна</p>	<p>семінарське заняття (2 год.)</p> <p>Самост. робота (4 год.)</p>	<p>[1; 8; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 18; 19; 22; 24; 29; 29; 33; 34; 36; 39; 40; 42]</p>	2 год.	5	

<p>республіка , Читинська Республіка; (6 квітня 1920- 15 листопада 1922).</p> <p>3. Всевелике Військо Донське (ВВД, Донська Республіка - незалежна держава, що утворилася після розпаду Російської імперії.</p> <p>4. Зелений Клин, Зелена Україна або Захитайщина.</p> <p>5. Кубано-Чорноморська Радянська республіка у складі РРФСР</p> <p>6. Локотська республіка (1941-1943 рр.).</p> <p>7. Сибірська республіка (з 17 липня 1918 по 3 листопада 1918)</p> <p>8. Українська державність на Сірому Клині у 1917—1920 роках.</p> <p>9. Сепаратистські тенденції в сучасній Росії (Чечня, Дегестан, Далекий Схід, Урал, Забайкалля та ін.)</p>					
<p>Тема 20. Республіка Сербія на рубежі ХХ-ХХІ століть.</p> <p>Антикомуністичні виступи у березні <u>1991 року</u> та початок громадянської війни, претензії на частину Хорватії. Військові дії та геноцид. Тиск <u>ООН</u> та миротворців на уряд Сербії. Визнання <u>ЄС</u> незалежних <u>Словенії, Хорватії і Боснії та Герцеговини.</u></p> <p>Політичний розвиток Сербії в ХХІ столітті.</p>	<p>семинарське заняття (2 год.)</p> <p>Самост. робота (4 год.)</p>	<p>[2; 8; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 18; 19; 22; 24; 29; 29; 33; 34; 36; 39; 40; 42]</p>	2 год.	5	
<p>Тема 21. Черногорія. Хорватія. Республіка Північна Македонія. Боснія і Герцеговина на рубежі ХХ-ХХІ століть.</p> <p>Утворення незалежних держав. Суспільно-політичний устрій. Адміністративний поділ. Державні та політичні інститути. Сучасний стан розвитку.</p>	<p>Лекція (2 год.)</p> <p>Самост. робота (2 год.)</p>	<p>[1; 2; 3; 4; 8; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 18; 19; 24; 29; 29; 31; 33; 34; 36; 39; 40; 42]</p>	2 год.	5	
6. Система оцінювання курсу					
Загальна	100-бальна				

система оцінювання курсу	<p>Контроль знань і умінь студентів здійснюється шляхом обговорення й оцінювання виступів і рефератів на семінарських заняттях, проведення письмових контрольних робіт за підсумками вивчення матеріалу першого та другого змістових модулів, співбесід і перевірки конспектів у ході відпрацювання студентами пропущених занять і отриманих негативних оцінок.</p> <p>Шкала оцінювання: національна та ECTS</p> <table border="1" data-bbox="523 405 1474 1099"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</th> <th rowspan="2">Оцінка ECTS</th> <th colspan="2">Оцінка за національною шкалою</th> </tr> <tr> <th>для екзамену, курсового проекту (роботи), практики</th> <th>для заліку</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>90 – 100</td> <td>A</td> <td>відмінно</td> <td rowspan="5">зараховано</td> </tr> <tr> <td>80 – 89</td> <td>B</td> <td rowspan="2">добре</td> </tr> <tr> <td>70 – 79</td> <td>C</td> </tr> <tr> <td>60 – 69</td> <td>D</td> <td rowspan="2">задовільно</td> </tr> <tr> <td>50 – 59</td> <td>E</td> </tr> <tr> <td>26 – 49</td> <td>FX</td> <td>незадовільно з можливістю повторного складання</td> <td>не зараховано з можливістю повторного складання</td> </tr> <tr> <td>0-25</td> <td>F</td> <td>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> <td>не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> </tr> </tbody> </table>	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку	90 – 100	A	відмінно	зараховано	80 – 89	B	добре	70 – 79	C	60 – 69	D	задовільно	50 – 59	E	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS			Оцінка за національною шкалою																									
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку																										
90 – 100	A	відмінно	зараховано																										
80 – 89	B	добре																											
70 – 79	C																												
60 – 69	D	задовільно																											
50 – 59	E																												
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання																										
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни																										
Вимоги до письмової роботи	<p>Магістр може самостійно запропонувати та розробити тему ІНДЗ, попередньо обговоривши її з викладачем.</p> <p>Основні вимоги до оформлення роботи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтування вибраної теми; • опрацювання і аналітичний виклад відповідної літератури; • наявність авторського (творчого) тексту; • наявність списку використаних джерел. <p>Обсяг роботи узгоджується в робочому порядку залежно від характеру та теми ІНДЗ.</p>																												
Семінарські заняття	<p><i>Загальні критерії оцінювання:</i></p> <p>“<i>відмінно</i>” – здобувач демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, аналізує причинно-наслідкові зв'язки;</p> <p>“<i>добре</i>” – здобувач демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності;</p> <p>“<i>задовільно</i>” – здобувач володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє інтегровано застосувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки;</p> <p>“<i>незадовільно</i>” – здобувач не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.</p>																												
Умови допуску	Наявність результатів поточного контролю знань – позитивних оцінок за																												

до підсумкового контролю	семінарські заняття та контрольну роботу, опрацювання питань для самостійної роботи, індивідуального завдання, хоча б мінімальна позитивна підсумкова оцінка за працю впродовж семестру (50 б.)
7. Політика курсу	
<p>Для успішного проходження курсу та складання контрольних заходів необхідним є вивчення навчального матеріалу за кожною темою. Специфіка курсу здебільшого передбачає оволодіння основним понятійним апаратом в галузі духовної культури України. Кожен магістр повинен ознайомитися і дотримуватись Положенню про академічну доброчесність Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Зокрема, для успішного засвоєння навчального матеріалу аспірант зобов'язаний:</p> <ul style="list-style-type: none"> – не запізнюватися на заняття; – не пропускати заняття, а в разі хвороби надати довідку; – самостійно вивчити матеріал пропущеного заняття; – конструктивно підтримувати зворотній зв'язок на всіх заняттях; – брати активну участь у навчальному процесі; – своєчасно і акуратно виконувати завдання для самостійної роботи; – відключити мобільний телефон під час занять; – бути терпимим і доброзичливим до однокурсників та викладачів; – участь у контрольних заходах (поточний контроль, модульний контроль, контроль самостійної роботи; підсумковий контроль); – будь-яке копіювання або відтворення результатів чужої праці, якщо тільки робота не має груповий формат, використання завантажених з Інтернету матеріалів кваліфікується як порушення норм і правил академічної доброчесності та передбачає притягнення винного до відповідальності, у порядку, визначеному чинним законодавством та Положенням про академічну доброчесність ПНУ імені Василя Стефаника. <p style="text-align: center;">Система поточного оцінювання знань аспірантів на семінарських заняттях</p>	
<p>Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті за виступта виконання письмового завдання магістрам. Передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів магістерського ступеня із зазначеної теми під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання практичних завдань.</p> <p>Критерії поточного оцінювання:</p> <p>«5» – в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.</p> <p>«4» – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.</p> <p>«3» – в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.</p> <p>«2» – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово</p>	

(без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.

Поточні оцінки 2, 3, 4, 5, які можуть отримати магістри під час практичних занять сумуються і розраховується середнє арифметичне (із заокругленням до десятих).

Середній бал за поточний контроль переводиться у 60 бальну шкалу.

ДОДАТКОВІ БАЛИ ДО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Доповнення усного виступу:

2 бали – отримують магістри, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал – отримують магістри, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до виступаючих:

2 бали – отримують магістри, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал – отримують магістри, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль:

2 бали – бали нараховуються магістрам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал – отримують магістри, які частково володіють матеріалом та можуть окреслити лише деякі проблеми теми.

Складання словника основних термінів, що визначені програмою курсу (з темами):

Програмою курсу визначено перелік ключових термінів, що розкривають зміст кожної теми. Студентам пропонується скласти словник основних термінів з конкретної теми бали нараховуються студентам, які не лише склали повний перелік визначених термінів з конкретної теми, а й можуть вільно розтлумачити їх зміст.

1 бал – нараховуються магістрам, які склали неповний перелік визначених термінів з конкретної теми і не можуть їх розтлумачити без конспекту.

Система оцінювання знань самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів:

1. Тестування

2. Індивідуальна робота

Тестовий контроль: студент опрацьовує питання, що призначені для самостійного вивчення і для контролю проходить тестування в системі дистанційного навчання (d-learn.pnu.edu.ua) (дві спроби – кращий результат).

Максимальна кількість балів за тестування становить 20 балів (40 тестів по 0,5 бали)

Вивчення дисципліни передбачає обов'язкове виконання індивідуального завдання (ІЗ).

Максимальна кількість балів за ІЗ становить 20 балів.

Контроль знань індивідуальної роботи проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за період теоретичного навчання. Модульний контроль знань індивідуальної роботи студентів здійснюється через проведення аудиторних письмових контрольних робіт або індивідуальних завдань.

Критерії контролю знань індивідуальної роботи студентів (за виконання письмової контрольної роботи або індивідуального завдання):

17-20 балів - в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання.

13-16 балів - достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.

9-12 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.

5-8 балів - не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.

1-4 балів - частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.

0 балів - не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Невирішив жодного тестового завдання.

Індивідуальне завдання виконується в окремому зошиті або друкується на окремих аркушах.

Підсумковий контроль

Підсумковою формою контролю є залік, який виставляється як сума балів за модулями.

магістр повинен набрати не менше 50 балів у сумі за два змістові модулі:

М 1. Поточний контроль (1-60 балів).

М 2. Самостійна робота (1-40 балів).

Якщо студент набрав менше 50 балів. Дозволяється, як виняток, з дозволу декана економічного факультету за заявою, погодженою з кафедрою теоретичної і прикладної економіки, одноразове виконання студентом додаткових видів робіт з навчальної дисципліни (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних завдань тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі.

Студентам, які мають з навчальної дисципліни оцінку від 1 до 49, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіку ліквідації академзаборгованості за встановленими правилами.

В умовах карантину ідентифікація здобувача вищої освіти відбувається з використанням програми ZOOM.

Повторне складання заліків допускається не більше двох разів з кожної дисципліни:

один раз викладачеві (**талон №2**) тестування в системі дистанційного навчання + усне опитування відповідно до програмових вимог,

другий – комісії (**талон №3**) реалізується виключно у тестовій формі з використанням організаційно-технологічних процесів.

Якщо студент не склав навчальну дисципліну за талоном 3, дозволяється **повторне вивчення** навчальної дисципліни впродовж наступного семестру (планується за рахунок власного часу студента і не фінансується з бюджетних коштів).

Підхід до навчання студенто-центрований, стиль спілкування та взаємодії – демократичний. В процесі вивчення дисципліни вітається й заохочується активна робота під час роботи в аудиторії,

творча співучасть у здобутті знань, готовність до обговорення питань, що розглядаються, як результат самостійного опрацювання рекомендованих першоджерел і літератури та самостійного пошуку інформації в мережі Інтернет. Запитання, що виникають, можливі як у ході заняття, так і в кінці, коли виділяється час для обговорення, а також на консультаціях, під час яких здійснюється й відпрацювання пропущених занять і невиконаних видів робіт.

Докторанти зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності та вимог Положення про запобігання плагіату та інших видів академічної нечесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та Кодексу честі ПНУ, яким визначаються норми поведінки студентів і працівників університету:

https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/code_of_honor-2.doc

Для оперативної комунікації та обміну інформацією створюємо власну групу в месенджері Viber або в одній із соціальних мереж (за бажанням здобувачів).

Усі основні матеріали з курсу доступні в системі дистанційного навчання університету.

8. Рекомендована література

1. Андрущенко І., Андрущенко Б., Шумлянська Н. Historia Polski. К.: вид. «Арій». 2017. 186 с.
2. Баран З., Полещук Т. Країни Центральної та Східної Європи в міжвоєнний період (навчально-методичний посібник). – Львів, 1999.
3. Дейвіс Норман. Боже ігрище: Історія Польщі. К. Вид. «Основи». 2008. -1980 с.
4. Дейвіс Норман. Європа : Історія Польщі. К. Вид. «Основи». 2008. -1464 с.
5. Гісторыя Беларусі. У 2 ч. – Мінск, 1998. Ч. 1-2.
6. Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2002.
7. История Белоруси. Учебное пособие. – Минск, 1997.
8. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій: Навч. посібник/ В.І.Яровий, П.М.Рудяков, В.П.Шумило та ін. – К., 2001.
9. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Л. Зашкільняка. – Львів, 2001. – 660 с.
10. Кріль М. М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.): Навчальний посібник. – К.: Знання, 2008. – 284 с.
11. Красівський О. Галичина у першій чверті XX ст. Проблема польсько-українських стосунків. – Львів, 2000. – 416 с.
12. Марчук В. Українська Греко-Католицька Церква: історичний нарис. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 164 с.
13. Пилипів І. В. Греко-католицька церква в суспільно-політичному житті Східної Галичини (1918–1939 рр.) : монографія / І. В. Пилипів. – Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2011. - 440 с.
14. Пилипів І.В. Конкордат Речі Посполитої з Апостольським престолом та його наслідки для ГКЦ / І. Пилипів // Науковий вісник Чернівецького університету. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. - 2010. - Вип. 514-515. - С. 166-171.
15. Пилипів І. В. Розвиток адміністративно-територіальної структури Галицької греко-католицької митрополії (1918–1939 рр.) / І. Пилипів // Вісник Прикарпатського університету. Історія. Вип. 18. – Івано-Франківськ, 2010. – С. 37–43.
16. Пугач Є. П. Встановлення тоталітарних режимів в Центральній та Південно-Східній Європі. – Харків, 2008.
17. Половец В. М. Історія слов'ян (1901–1941 рр.). Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти/ В. М. Половец. – Чернівці. 2000.
18. Хрестоматія по истории южных и западных славян: В 3 т. – Минск, 1987-1991. – Т. 3.
19. Чорній В. Історія Болгарії. – Львів, 2007.
20. Яровий В.І. Історія західних і південних слов'ян у XX столітті. Курс лекцій. Київ, 1996.
21. Яровий В.І. Новітня історія країн Східної Європи. 40-90-ті роки XX ст. Київ, 1997.
22. Яровий Я. І. Новітня історія Центральноєвропейських та балканських країн. XX століття. Київ, 2005.

Додаткова література

23. Алексієвець Л. М. Новітня історія Польщі (1918–1939) / Л. М. Алексієвець. – Київ–Тернопіль: Астон, 2002. 320 с.;
24. Алексієвець Л. М. Польща: шляхом відродження державної незалежності 1918–1939 / Л. М. Алексієвець. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. 448 с.;
25. Баран З. Історія Югославії. 1918–1990 рр./ З. Баран, М. Кріль. Текст лекцій. – Львів, 1997.
26. Бейли О. С. Новейшая история Югославии (1919–1974 гг.) / О. С. Бейли. – Львов, 1975.
27. Болгария в XX веке: Очерки политической истории. – М., 2003.
28. Гетені М. Деякі міркування стосовно звернення мораван до візантійського імператора Михаїла III / М. Гетені // Проблеми слов'янознавства. – 2010. – Вип. 59. – С. 11–21.
29. Дильонгова Г. Історія Польщі 1795–1990 / Г. Дильонгова. – К., 2007.
30. Зашкільняк П. Історія Польщі від найдавніших часів до наших днів / П. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів, 2002.
31. Комар В. Концепція прометеїзму в політиці Польщі (1921–1939 рр.) / В. Комар. – Івано-Франківськ, 2011.
32. Кріль М. Слов'янські країни на рубежі епох: трансформація суспільства наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Навч. посібник / М. Кріль. – Дрогобич, 2008.
33. Мировые войны в истории человечества (к 100-летию начала Первой и 75-летию Второй мировых войн) : монография / [Троян С. С., Гловко Н. Л., Фисанов В. П. и др.]; науч. ред. С.С. Троян. – К., 2016.
34. Міжнародні відносини напередодні й у період Першої світової війни 1914–1918 рр. (у документах і спогадах сучасників). Хрестоматія / Автори-укладачі О. І. Овчаренко, О. В. Сухушина. – Черкаси, 2016.
35. Постоловський Р. М. Встановлення тоталітарних режимів у країнах Центральної та Південно-Східної Європи (1944–1953 рр.) / Р. М. Постоловський, Є. П. Пугач, С. Ю. Страшнюк: Хрестоматія для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів України. – Харків, 2008.
36. Перша світова війна і революції: вектори соціокультурних трансформацій: Колективна монографія / Наукова редакція д. і. н., проф. С. С. Трояна. – К., 2017.
37. Страшнюк С. Ю. Політичні кризи та антитоталітарні рухи у країнах Східної Європи (50-80-ті рр.) / С. Ю. Страшнюк, Є. П. Пугач : Хрестоматія за спецкурсом для студентів історичного факультету Харківського державного університету. – Харків, 1998.
38. Овчаренко О. І. Югославія між Німеччиною та СРСР (1940–1941 рр.) / О. І. Овчаренко, О. В. Сухушина // Вісник Черкаського університету. Серія історичні науки: [зб. наук. ст.]. – Вип. 202. Ч.ІІІ. – Черкаси, 2011. – С.61–72.
39. Овчаренко О.І На шляху до Балканських війн 1912–1913 рр. / О. І. Овчаренко // Вісник Черкаського університету: сер.: Історичні науки. – Вип. 35. – 2012. – С. 62–75.
40. Овчаренко О. І. Джерела й наслідки Боснійської кризи (1908–1909 рр.) / О. І. Овчаренко, О. В. Сухушина // Вісник Черкаського університету. Серія історичні науки: [зб. наук. ст.]. – Черкаси, 2009. – Вип. 160–161. – С. 180–194.
41. Сухушина О. В. Колабораціоністи в Сербії під час нацистської окупації / О. В. Сухушина // Вісник Черкаського університету. Серія історичні науки. Вип. 212. – Черкаси, 2011. – С. 112–120.
42. Сухушина О. В. Франц Фердинанд д'Есте: деякі штрихи до біографії та поглядів у контексті внутрішньої і зовнішньої політики Австро-Угорщини / О. В. Сухушина // Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки : зб. наук. пр. – Вип. 35. – 2014. – С. 7–21.
43. Чорній В. Історія Болгарії / В. Чорній. – Львів, 2007.